

УДК 327:323.22.28

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.36.33>

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ Е. МАКРОНА

Лілія Хорішко

*Запорізький національний університет,
факультет соціології та управління, кафедра політології
вул. Жуковського, 66, 69600, м. Запоріжжя, Україна*

У статті розглянуто особливості формування порядку денного, що сприяє актуалізації в політичній системі певних думок та дій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Порядок денний реалізується на внутрішньому та зовнішньому рівнях функціонування держави, поєднуючи політичний, медійний та публічний аспекти. Формування порядку денного відбувається згідно із встановленою процедурою, що передбачає актуалізацію проблемної ситуації для громадськості та ЗМІ, визначення списку ключових питань та механізмів розв'язання проблеми. Суб'єктами ініціювання порядку денного можуть виступати перші посадові особи держави.

Доведено, що екологічна проблематика є складником суспільно-політичного дискурсу Франції. В ході громадського обговорення екологічних ініціатив правлячої еліти були прийняті Екологічний кодекс, Хартія стійкого розвитку. Ці документи закріпили індивідуальний та колективний рівні відповідальності в реалізації екологічної політики, визначили загальні принципи формування екологічної безпеки громадян. Проаналізовано особливості формування екологічного порядку денного у Франції. Актуальність проблематики зумовлена новими викликами, що постають перед французькою правлячою елітою в умовах сучасної політичної дійсності. Вони формують запит на екологічні ініціативи та проекти. Проаналізовано діяльність Е. Макрона як суб'єкта ініціювання екологічного порядку денного. Його діяльність спрямована на актуалізацію для внутрішньої та зовнішньої громадськості гостроактуальних екологічних проблем і пошук механізмів їх вирішення. Він активно презентує свою позицію, беручи участь у таких заходах, як засідання Європарламенту, саміти, форуми, зустрічі, дебати, а також ініціює їх проведення. На зовнішньому рівні взаємодії французький президент акцентує увагу на потребі дотримання принципів Паризької кліматичної угоди, формування «екологічного та продовольчого суверенітетів». Екологічна безпека розглядається Макроном як одна з основних складових частин поступального розвитку Франції та ЄС загалом. На внутрішньому рівні за сприяння Макрона було схвалено пакет рішень з питань клімату та енергетики, спрямованих на виконання зобов'язань у рамках Паризької кліматичної угоди.

Ключові слова: екологічний суверенітет, продовольчий суверенітет, порядок денний, екологічна безпека, Паризька кліматична угода.

В умовах сучасної політичної дійсності зростає актуальність екологічного порядку денного. Це пояснюється як негативними змінами у функціонуванні світової екосистеми, зумовленими зростанням інтенсивності господарсько-перетворюючої діяльності, так і підвищенням рівня екологічної культури громадян розвинених держав. Отже, питання екологічної безпеки все частіше включається до порядку денного різних політичних суб'єктів. У цьому контексті досить яскравим прикладом є політична система Франції. Місцеві вибори засвідчили, що проблеми екологічної безпеки є пріоритетними для французького суспільства, свідченням чого стали їх результати. Представники партії «Європа Екологія Зелена» здобули перемогу у боротьбі за місця у місцевих радах, а також їх представники стали мерами таких міст, як Бордо, Ліон, Страсбург. Водночас партія Е. Макрона «Вперед, республіко!» зазнала відчутної поразки, що свідчить про зниження довіри виборців та зменшення популярності чинного президента Франції.

Результати місцевих виборів засвідчили, що правлячій еліті на чолі з Е. Макроном потрібно вносити певні корективи та змінювати підходи до реалізації державної політики, формувати порядок денний, що відповідає нагальним потребам суспільства. Тому саме екологічні ініціативи правлячої еліти та ефективні методи їх практичної реалізації можуть сприяти підвищенню рівня довіри суспільства. Відсутність реакції на динаміку політичних орієнтацій громадян ставить під загрозу позитивні результати для Е. Макрона та партії «Вперед, республіко!» на чергових президентських та парламентських виборах у Франції. Основна мета цієї наукової розвідки – дослідити особливості формування екологічного порядку денного чинним президентом Франції.

У політичній науці проблематика формування порядку денного досить широко представлена у роботах Дж. Діарінга, Дж. Кінгдона, Е. Роджерса та інших. Порядок денний можна розглядати як своєрідну сукупність актуальних тем і відповідних їм заходів, що підлягають здійсненню заради досягнення стратегічної мети. На думку Дж. Діарінга та Е. Роджерса, наявні такі види «порядків денних»: політичний, що визначається правлячою елітою; медійний, що встановлюється ЗМІ; публічний, що формується у громадській думці під впливом двох попередніх [6]. Вони здатні конкурувати між собою, але формування порядку денного, орієнтованого на задоволення запиту суспільства чи політичної системи загалом, потребує їх взаємодії та взаємодоповнення.

На думку Дж. Кінгдона, формування порядку денного в конкретній політичній системі відбувається за певною процедурою. По-перше, політичні суб'єкти актуалізують певну проблемну ситуацію для громадськості та ЗМІ. Для цього використовуються такі інструменти: оцінювання важливості проблеми, акцентування уваги на тих чи інших подіях, пов'язаних з проблемною ситуацією, моніторинг громадської думки. По-друге, формується своєрідний список питань, вирішення яких є важливим для громадськості, оскільки відповідає їх цінностям і задовольняє відповідні інтереси. По-третє, відбувається формування альтернатив у вирішенні проблем [8]. Взаємозв'язок окреслених складників забезпечує відкриття «вікон можливостей», що сприяють прийняттю ефективних рішень у досягненні поставлених цілей.

У цьому контексті розглянемо більш детально екологічний аспект політичного порядку денного Е. Макрона, що формується на внутрішньому та зовнішньому рівнях. Вказані рівні досить тісно пов'язані в риториці французького президента, оскільки він розглядає екологічну безпеку як одну з основних складових частин прогресивного розвитку Франції та ЄС загалом. Потрібно зазначити, що екологічна проблематика є традиційною для політичної системи Франції [2]. Наприклад, можна згадати наявність Екологічного кодексу, прийнятого в ході суспільного обговорення ініціатив правлячої еліти, природоохоронних і громадських організацій. Його імплементація закріпила індивідуальну та колективну відповідальність суб'єктів у сфері охорони навколишнього середовища, створивши фундамент для прийняття екологічного законодавства. Також була прийнята Хартія стійкого розвитку, яка задекларувала такі екологічні ініціативи: сприяння збереженню традиційної флори та фауни, зменшення наслідків впливу парникового ефекту тощо. Досить активно держава бере участь у реалізації екологічних програм ООН та інших міжнародних організацій.

На зовнішньому рівні актуалізація екологічної повістки дня відбувається насамперед завдяки активній риториці Макрона та участі в різних заходах. У своєму першому виступі з трибуни Генеральної Асамблеї ООН він назвав зміну клімату однією з основних загроз існування людства, наголосивши про всебічну підтримку Францією виконання Паризької кліматичної угоди. «Ця угода не підлягає перегляду. Вона нас об'єднує... Договір може бути збагачений за рахунок нових зобов'язань, нових вкладів. Ми не відступаємо» [1].

За ініціативи Макрона в Парижі відбувся кліматичний саміт «Одна планета». У ході саміту представниками різних держав були обговорені актуальні проблеми захисту навколишнього середовища, механізми боротьби з глобальним потеплінням, створено суверенні фонди для підтримки діяльності щодо захисту клімату, а також сформована «Коаліція вуглецевої нейтральності» [4]. Макрон у своєму виступі наголосив на незмінній позиції Франції у питаннях екологічної безпеки та поглибленні зусиль у міжнародній співпраці, анонсував припинення видачі нових ліцензій на видобуток нафти та газу, скорочення викидів вуглецю до допустимої норми, відмову від бензинових двигунів та поступове припинення виробництва електроенергії з вугілля.

Беручи участь у Давоському економічному форумі, Макрон зазначив, що Франція спроможна взяти на себе провідну роль у боротьбі з кліматичними змінами. Це дозволить посилити конкурентоспроможність держави в умовах сучасної політичної дійсності. Виступаючи в Європейському парламенті, президент Франції визначив екологічний суверенітет однією з основних складових частин європейського суверенітету. На його думку, екологічний суверенітет має базуватися на основних принципах Паризької кліматичної угоди, а провідні інституції ЄС повинні всебічно сприяти поглибленню співпраці між державами у цьому напрямі. Екологічна безпека тісно взаємопов'язана з продовольчою, оскільки сприяє реалізації права громадян на безпечне середовище проживання та якісне харчування. «Це те, чого очікують від нас громадяни, перед якими ми несемо відповідальність. Це добре для нашого економічного розвитку, адже це вибір, що відповідає нашим довгостроковим зобов'язанням» [12].

Макрон брав активну участь у першому віртуальному кліматичному саміті, що відбувся на онлайн-платформі www.virtualclimatesummit.org. Лідери понад 50 держав розмістили звернення стосовно важливості виконання зобов'язань Паризької кліматичної угоди та недопущення подальшого зростання глобальної температури. Зокрема, французький президент наголосив, що наслідки зміни клімату загрожують безпеці людства, а тому Франція сповнена рішучості боротися з ними. До першочергових завдань він відніс такі: формування фінансових фондів, залучення інвестицій та ініціативи приватних суб'єктів, вдосконалення принципів державної екологічної політики.

Напередодні виборів до Європарламенту у більшості провідних видань країн світу була розтиражована стаття Макрона «Європа в небезпеці» [9]. У ній він акцентував увагу на тому, що питання екологічної безпеки пов'язані з прогресом у розвитку людства та ЄС загалом. До невідкладних заходів, що потребують уваги європейської спільноти, на його думку, належать такі: забезпечення скорочення викидів окису вуглецю та пестицидів, формування Європейського кліматичного банку, посилення контролю за харчовими продуктами тощо. Тому, на думку президента Франції, проблеми екологічної безпеки мають бути включені до порядку денного всіх національних і наднаціональних інституцій.

Можна зробити висновок, що політик приділяє велику увагу формуванню екологічного порядку денного на зовнішньому рівні. По-перше, в ході проведення різних заходів (саміти, форуми, засідання Європарламенту) така проблематика завжди звучить у виступах Макрона. Він досить вдало акцентує увагу на взаємозалежності добробуту громадян ЄС від вдалих кроків у вирішенні екологічних проблем, оперує поняттями «екологічний та продовольчий суверенітети» як складників суверенності та процесів модернізації ЄС в умовах сучасної політичної дійсності. Сформовано також певний список питань, які потребують уваги міжнародної спільноти: дотримання принципів Паризької кліматичної угоди, створення фондів для фінансування екологічних ініціатив, моніторинг безпеки проживання та харчування громадян тощо. Відповідно, за підтримки Франції було прийнято низку рішень, спрямованих на боротьбу з кліматичними змінами.

Досить активно Макрон упроваджує екологічні ініціативи на внутрішньому рівні порядку денного. По-перше, його активна позиція сприяла схваленню Національною асамблеєю Франції пакета рішень з питань клімату та енергетики, спрямованих на виконання зобов'язань у рамках Паризької кліматичної угоди (зменшення викидів парникових газів та вуглецю до 2050 року) [3; 4]. Пізніше цей пакет був ухвалений сенатом. У цьому контексті урядом було ініційовано низку заходів: прийнято рішення щодо підвищення податків на викиди вуглецю для власників автомобілів; поступовий перехід державних службовців на користування екологічними видами транспорту (велосипеди, потяги, електромобілі) та органічні продукти харчування; зменшення використання виробів із пластику [11]. За ініціативи Макрона прийнята довгострокова програма енергетичного розвитку Франції, що передбачає поступову відмову від ядерної енергетики та вугільних електростанцій, збільшення фінансування відновлюваних джерел енергії (вітрової та сонячної).

По-друге, перебуваючи з урядовою делегацією та провідними науковцями-екологами з робочим візитом біля Монблану, Макрон оголосив 2020 рік роком боротьби із забрудненням навколишнього середовища та змінами клімату [7]. За його ініціативи створено французьке бюро біорізноманіття, що здійснюватиме моніторинг та координуватиме заходи щодо відновлення природного середовища Франції. На думку Макрона, першочергові заходи цього бюро будуть пов'язані зі створенням заповідної зони навколо Монблану та визначенням чітких правил її відвідування туристами з метою запобігання процесам танення льодовика.

По-третє, французький президент активно впроваджує екологічні ініціативи у військовій сфері [5]. Наприклад, у структурі міністерства оборони діє спеціальний центр «Оборона-Клімат», метою якого є визначення впливу змін клімату на рівень міжнародної безпеки. Макрон також ініціював створення Ради з екологічної оборони, що переймається проблемами так званої «зеленої оборони»: зменшення негативного впливу військової техніки на навколишнє середовище та процесами модернізації обслуговування військових об'єктів.

Водночас не всі екологічні ініціативи Макрона на внутрішньому рівні однозначно сприймаються французами. Підвищення оподаткування на паливо мало на меті пошук додаткових ресурсів для боротьби із забрудненням навколишнього середовища. Ці заходи позитивно були сприйняті мешканцями великих міст, які мають більш високий рівень освіченості, доходів, розширений доступ до різноманітної інфраструктури. Ці фактори сприяють їх активному включенню в трендові тенденції глобального розвитку, однією з яких є екологічна культура та безпека. Однак жителі периферії, які мають значно менший рівень доходів і для яких власне авто – це основна можливість потрапити на роботу чи задовольнити інші потреби у великому місті, виступили проти цієї ініціативи уряду. Це спровокувало виникнення протестного руху «жовтих жилетів», який охопив усю Францію. Отже, Макрон був змушений ініціювати Національні дебати, в ході яких запропонував суспільству долучитися до обговорення актуальних проблем, щоб досягти певного консенсусу між владою та суспільством, сформувавши новий «соціальний договір». Вони тривали з грудня 2019 по березень 2020 року.

У цьому контексті було створено онлайн-платформу <https://granddebat.fr>, де широко представлена інформація про заплановані заходи та результати їх проведення. У своєму листі Макрон наголосив, що велич французької нації проявляється у здатності відстоювати свої права та інтереси на основі взаємопорозуміння та спільних дій [10]. Президент запропонував для обговорення декілька блоків актуальних проблем, серед яких і екологічний перехід. Він передбачає розширене фінансування екологічних проєктів, спрямованих на розвиток відновлюваної енергетики, зменшення шкідливих викидів в атмосферу. Тому

було запропоновано обговорити можливі джерела фінансування, перерозподіл податкового навантаження різних категорій громадян, отримання державних субсидій на впровадження енергозберігаючих технологій тощо. Макрон брав участь у дебатах-марафонах, що відбувалися в різних регіонах Франції, показуючи особисту зацікавленість у вирішенні актуальних проблем суспільного розвитку.

Можна констатувати, що політик досить активно займається формуванням екологічного порядку денного на внутрішньому рівні. По-перше, екологічна проблематика є однією з основних тем заходів, в яких бере участь Макрон (формальні та неформальні зустрічі, дебати). Він акцентує увагу на тому, що екологічна безпека є складником добробуту громадян, їх особистим внеском у процвітання держави та набуття нею лідерського статусу в реалізації екологічних ініціатив. Серед ключових питань, які актуалізуються для громадськості, можна виділити такі як: зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферу, використання енергозберігаючих технологій, перехід на відновлювану енергетику та формування культури споживання органічних продуктів. Хоча не всі внутрішні екологічні ініціативи були позитивно сприйняті громадянами, що спровокувало виникнення протестних рухів.

Таким чином, формування порядку денного спрямоване на актуалізацію в політичній системі певних думок та дій, що сприяють досягненню поставленої мети. Порядок денний реалізується на внутрішньому та зовнішньому рівнях, а також має відповідну процедуру та суб'єктів ініціювання. У Франції досить активно формується екологічний порядок денний, суб'єктом ініціювання якого виступає президент держави Е. Макрон. Він актуалізує для внутрішньої та зовнішньої громадськості екологічні проблеми, пропонуючи механізми їх вирішення. Екологічна безпека, на його думку, виступає однією з основних складових частин поступального розвитку Франції та ЄС загалом.

Список використаної літератури

1. Макрон Э. Парижское соглашение не подлежит пересмотру. URL: <https://news.un.org/ru/story/2017/09/1311091> (дата звернення: 04.07. 2020).
2. Николаева Ю. Проблемы экологии во внутренней и внешней политике Франции. URL: http://elib.rshu.ru/files_books/pdf/15-20.pdf (дата звернення: 05.08. 2020).
3. Раков И. На пути к зелёной экономике: опыт Италии и Франции. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2018. № 11–12. С. 389–397.
4. Рахимбекова С. Франция – герой дня климатического фронта. URL: <https://greenkaz.org/index.php/category/item/2112-frantsiya-geroj-dnya-klimaticheskogo-kogo-fronta> (дата звернення: 10.05. 2021).
5. Чихачёв А. На страже Пятой республики: военная политика Э. Макрона. URL: <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/columns/la-france-du-macron/na-strazhe-pyatoj-respubliki-voennaya-politika-makrona/> (дата звернення: 10.05. 2021).
6. Dearing J., Rogers E. Agenda-Setting Research: Where Has It Been, Where Is It Going? URL: https://www.researchgate.net/publication/263809220_AgendaSetting_Research_Where_Has_It_Been_Where_Is_It_Going. (дата звернення: 10.05. 2021).
7. France's Macron vows to protect Mont Blanc from overcrowding. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-51487851>(дата звернення: 11.05. 2021).
8. Kingdon J.W. *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. New York : Longman, 1995. 188 p.
9. Macron E. Jamais l'Europe n'a été autant en danger. URL: <https://www.entreprendre.fr/emmanuel-macron-jamais-leurope-na-ete-autant-en-danger/> (дата звернення: 21.08. 2020).
10. Macron E. La lettre du Président de la République aux Français. URL: <https://granddebat.fr> (дата звернення: 21.08. 2020).
11. Macron to get hybrid car as France steps up climate fight. URL: <https://apnews.com/6755a8b22e96d18403dfc057c92244be> (дата звернення: 21.08. 2020).

12. Speech by Emmanuel Macron, President of the republic at European Parliament. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2018/04/17/speech-by-emmanuel-macron-president-of-the-republic-at-european-parliament.en> (дата звернення: 15.08. 2020).

THE ECOLOGICAL AGENDA OF THE PRESIDENT OF FRANCE E. MACRON

Liliia Khorishko

Zaporizhzhya National University,

Faculty of Social Sciences and Administration, Department of Political Sciences

Zhukovsky str., 66, 69600, Zaporizhzhya, Ukraine

The article considers the peculiarities of the formation of the agenda, which contributes to the actualization in the political system of certain thoughts and actions aimed at achieving the goal. The agenda is implemented at the internal and external levels of functioning of the state, combining political, media, and public aspects. The agenda is formed according to the established procedure, which provides for the actualization of the problem situation for the public and the media, the formation of a list of key issues, the definition of mechanisms for solving the problem. The first officials of the state may be the subjects of initiating the agenda.

It was proved that environmental issues were a component of the socio-political discourse of France. During the public discussion of environmental initiatives of the ruling elite, the Environmental Code, Charter for Sustainable Development were adopted. These documents enshrined the individual and collective levels of responsibility in the implementation of environmental policy, defined the general principles of environmental safety of citizens.

The peculiarities of the formation of the ecological agenda in France are analysed. The urgency of the issue is due to the new challenges that the French ruling elite faces in current political reality. They form a demand for environmental initiatives and projects. The activity of E. Macron as a subject of initiating the ecological agenda is analysed. His activities are aimed at foregrounding environmental problems that are urgent for the domestic and foreign communities and finding mechanisms for the solution of the issues. At the external level of cooperation, the French president emphasizes the need to adhere to the principles of the Paris Climate Agreement, the formation of “environmental and food sovereignty”. Environmental security is seen by Macron as one of the main components of the progressive development of France and the EU as a whole. At the domestic level, with the assistance of Macron, a package of climate and energy solutions was approved to implement the commitments under the Paris Climate Agreement.

Key words: environmental sovereignty, food sovereignty, agenda, environmental security, Paris Climate Agreement.